

ISTORICUL CHIRURGIEI CARDIOVASCULARE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

HISTORY OF CARDIOVASCULAR SURGERY IN REPUBLIC OF MOLDOVA

Gheorghe Manolache

dr. în medicină IMSP Spitalul Clinic Republican

În anul 1880 marele savant-chirurg cu renume mondial Theodor Billroth (1829-1894; Viena) spunea: „Chirurgul care dorește să fie respectat de colegii săi nu va îndrăzni niciodată să aplice vreo sutura pe inimă.” Însă nu peste mult timp chirurgia cardiovasculară a devenit o disciplină separată, care se dezvoltă foarte vertiginos.

Realizările științei medicale din prima jumătate a secolului al XX-lea, înregistrate atât în sfera disciplinelor

Theodor Billroth în teatrul anatomic fundamentale, cât și a celor clinice, au oferit posibilitatea de a preciza diagnosticul morfofuncțional cu o corecție anatomică radicală în majoritatea patologiilor chirurgicale, printre care și malformațiile cardiace congenitale. Ca rezultat, în anul 1944 a fost fundamentată o nouă disciplină clinică - chirurgia cardiovasculară. Prima anastomoză vasculară intersistemică (între arterele subclaviculară și pulmonară stângă) a fost efectuată, la propunerea cardiologului H.Taussig, în anul 1944, de către chirurgul A. Blalock, la un copil cu tetralogia Fallot. Mai apoi au urmat o serie de încercări de a lichida defectul septal interatrial pe inimă lucrând (R. Cohn, 1946; Murray, 1948; Sondergaard, 1952; Crafoord, 1953), dar fără succes.

Un eveniment important a fost înregistrat la 2 septembrie 1952, când F. John Lewis de la universitatea din Minnesota (SUA), pentru prima dată a închis cu succes un defect septal

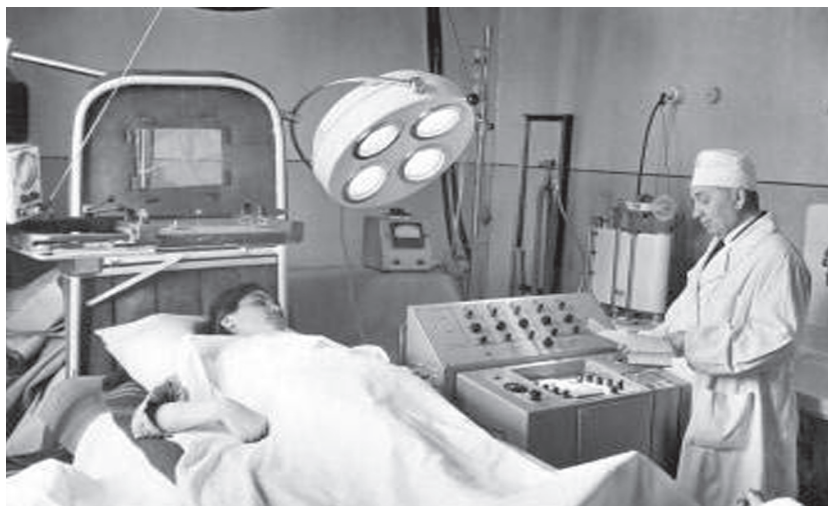
atrial pe inimă lucrând. Apoi peste 8 luni, în anul 1953, John Gibbon, după o perioadă de studii experimentale de 20 de ani, a rezolvat chirurgical 4 copii (prima operație a fost efectuată la 6 mai), utilizând pentru prima oară circulația extracorporeală, cu un aparat realizat personal, dar numai cu un caz de supraviețuire a pacientului.

Întemeietorul chirurgiei cardiovasculare pe inimă deschisă este recunoscut C.Walton Lillehei din Minneapolis (SUA), care, în anul 1954, a realizat cu succes o serie de operații în malformațiile cardiace congenitale la copil, folosind circulația extracorporeală încrucișată de la părinte la copil (ulterior aplicând eficace aparatul de circulație extracorporeală). Rezultatele sale au fost publicate pentru prima dată în jurnalul „Surgery”, sub denumirea „The direct vision intracardiac correction of congenital anomalies by controled cross-circulation: results in thirty-two patients with VSD, tetralogy of Fallot, and atrioventricular communis defects”. Prin urmare, corecția chirurgicală a malformațiilor cardiace congenitale a stat la baza apariției chirurgiei cardiovasculare moderne.

C.W.Lillehei afirma că personal cunoaște doar o singură operație, care se poate solda cu o mortalitate de 200%, riscului egal pentru viață fiind supus atât copilul, cât și părintele, la circulația sangvină a căruia era unit copilul.

Profesorul Nicolae Anestiadi

Profesorul Nicolae Anestiadi examinează un pacient

La 20 noiembrie 1961 (doar peste 7 ani după prima operație cu circulație extracorporeală realizată în SUA) profesorul Nicolae Anestiadi a efectuat cu succes prima comisurotomie mitrală unei paciente de 19 ani, iar până în anul 1963 a mai realizat 9 operații pe cord în cardiopatia valvulară reumatică cu rezultate bune (un singur deces).

Profesorul Nicolae Anestiadi, personalitate științifică și medicală remarcabilă, a determinat recunoașterea și impunerea necesității organizării secției de chirurgie cardiovasculară, la data de 2 februarie 1964.

Între anii 1961-1971 a fost condusă de asistentul catedrei Chirurgie facultativă a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, doctorul în medicină Valentin Vasiliiev.

Primii colaboratori ai secției au fost Ion Melnic (ulterior a pus bazele chirurgiei vasculare în Moldova și a operat cu succes primul bolnav cu coarctare aortică), Nicolae Burdilă (anestezist) și tinerii chirurghi Trofim Pascari și Victor Pascariuc. Ultimul a condus secția din anul 1971 până în anul 1994.

Un alt întemeietor al chirurgiei cardiovasculare moderne, profesorul universității din Houston (SUA), Denton A. Cooley, în anul 2000 constata: „chirurgia cardiovasculară s-a dezvoltat atât de rapid, încât este greu de crezut că această specialitate are doar o jumătate de secol”.

Deși de la prima operație cu circulație extracorporeală au trecut numai 50 de ani (1954), realizările cardiocirurgiei sunt fantastice, datorită faptului că a căpătat o vastă răspândire în toată lumea, fiind numită, pe bună dreptate, „regina tuturor chirurgilor”.

În acest an, aniversăm 48 de ani de la fondarea primei secții de chirurgie cardiovasculară în Republica Moldova. La 2 februarie 1964 în locul secției de neurologie a Spitalului Clinic Republican a fost deschisă secția de chirurgie cardiovasculară cu 25 de paturi. A fost amenajată o sală de operații și de servicii auxiliare: cabinet de angiografie și cateterism cardiac, salon cu un pat de terapie intensivă, dotat cu monitor de înregistrare continuă a electrocardiograamei și semnalizare sonoră.

Ideea de organizare a secției de chirurgie cardiovasculară îi aparține regretatului profesor Nicolae Anestiadi, șeful catedrei Chirurgie facultativă a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău, unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai chirurgiei Moldovei din secolul al XX-lea, cel care a deschis porțile chirurgiei moderne în țara noastră.

De la stânga la dreapta: Gheorghe Musteață, Valentin Vasiliiev, Nicolae Anestiadi, Boris Golea, Victor Pascariuc discută un caz clinic

Mai târziu, după pregătirea specială în chirurgia cardiovasculară la Institutul „A.Bakulev” din Moscova, în activitatea

secției s-a inclus Boris Golia, asistent la catedra Chirurgie facultativă, care a contribuit esențial la organizarea și dezvoltarea chirurgiei cardiace autohtone.

În această perioadă se efectuau intervenții chirurgicale pacienților cu stenoză mitrală, stenoză aortică, pericardite constrictive, coarctăție de aortă, canal arterial persistent, miastenii și diverse patologii arteriale și venoase.

Din anul 1964 s-a implementat în practica medicală angiografia și cateterismul cardiac - metode extrem de utile în aprecierea diagnosticului și conduitei medicale.

În anul 1966 în activitatea secției s-a încadrat chirurgul Victor Melniciuc, fondatorul serviciului și specialistul principal în tratamentul chirurgical al tulburărilor de ritm cardiac, care a efectuat primele operații de implantare a cardiostimulatorului (1977).

Pe parcursul anilor 1977-1979, tinerii chirurghi Gheorghe Manolache și Grigore Țurcan au însușit circulația extracorporeală la intervențiile chirurgicale cardiace în experimente pe animale, care cu succes a fost implementată în activitatea clinică începând cu anul 1980 împreună cu ecipa specializată a institutului de chirurgie cardiovasculară A.N. Baculev din or. Moscova, efectuând cu succes, pentru prima dată în R.Moldova, primele trei operații pe cord în condiții de circulație extracorporeală.

Un efort colosal în pregătirea echipei de medici și a serviciilor auxiliare pentru efectuarea operațiilor pe cord deschis în condiții de circulație extracorporeală a depus șeful catedrei Chirurgie facultativă, conferențiarul Boris Golia, care a preluat această funcție în noiembrie 1968, după decesul prematur al învățătorului său, întemeietorul chirurgiei cardiovasculare în Moldova, profesorul Nicolae Anestiadi, continuând tradiția lui de menținere a nivelului profesional științific, didactic și chirurgical. Conferențiarul Boris Golia a inițiat în Republica Moldova operațiile pe cord deschis în condiții de circulație extracorporeală și a efectuat cu succes în anii 1980-1987 primele 90 de operații.

Din 1987 până în 1991 serviciul de cardiochirurgie a fost condus de profesorul Vladimir Satmari, la inițiativa căruia a fost desființată catedra de Chirurgie facultativă a Institutului de Stat de Medicină din Chișinău transferând-o în laborator de cardiochirurgie la Institutul de Cardiologie.

În anul 1988 a fost organizată secția de chirurgie a malformațiilor cardiace congenitale. Șef de secție a fost numit doctorul în medicină Anatol Ciubotaru, iar colaboratori au devenit chirurgii Liviu Maniuc, Vasile Corcea și cardiologul pediatru Oxana Maliga.

Acest serviciu este foarte costisitor, de aceea dezvoltarea cardiochirurgiei poate avea loc numai cu un suport economic și administrativ la cel mai înalt nivel. Aceste realizări se datorează, în mare măsură, faptului că toți specialiștii (chirurghi, anesteziologi-reanimatologi, perfuziologi etc.) sunt implicați în programe de parteneriat cu clinici renumite de peste hotare, unde au posibilitatea de a-și îmbogăți cunoștințele și perfecționa calitățile profesionale.

Principala realizare este conștientizarea de către întregul colectiv a faptului că, incontestabil, cardiochirurgia este o specialitate, care presupune lucrul doar în echipă și acțiunile fiecărui membru au, în egală măsură, o importanță decisivă pentru obținerea rezultatului final dorit.

Vizită în secția de anestezie și reanimare cardiovasculară
(Conferențiarul Aureliu Batrinac și Vitalie Moscalu)

Colectivul de medici al serviciului de carliochirurgie IMSP Spitalul Clinic Republican; (de la stânga la dreapta, primul rând: Gheorghe Manolache, Vitalie Moscalu, Anatol Ciubotaru, Aurel Batrinac, Leonid Chișlaru; al doilea rând: Vladislav Moroza, Ilona Cucu, Nelea Ghicavii, Andrei Ureche, Oleg Repin, Serghei Voitov, Vasile Sârbu, Liviu Maniuc, Vasile Corcea, Eduard Cheptănanu, Serghei Manolache)

Serviciul de cardiochirurgie este unic în Republica Moldova, efectuându-se atât diagnosticul, tratamentul conservativ, cât și tratamentul chirurgical al afecțiunilor cordului și vaselor la toate grupele de pacienți, inclusiv nou-născuți.

În Centrul de Chirurgie a Inimii activează Secția de chirurgie a malformațiilor cardiace congenitale cu 25 de paturi (șef secție Liviu Maniuc), Secția de chirurgie a viciilor cardiace dobândite cu 30 de paturi (șef secție doctor în medicină Gheorghe Manolache), Secția de anestezie și reanimare cardiovasculară cu 10 paturi (șef secție Gheorghe Cozonac), laboratorul de perfuziologie (șef secție Eugen Vîrlan), laboratorul cardioangiografic, laboratorul clinico-biochimic (șef secție Svetlana Cociăș), cabinetul de diagnostic ecografic, două săli de operație dotate cu echipament corespunzător standardelor europene pentru efectuarea operațiilor pe cord deschis.

În prezent IMSP Spitalul Clinic Republican în secțiile de cardiochirurgie MCC și VCD se efectuează peste 500 de operații anual, inclusiv 350-400 cu circulație extracorporeală.

Secvențe din sala de operații

Activitatea științifică în domeniu a început în a. 1991, odată cu formarea Laboratorului științific de cardiochirurgie în cadrul Institutului de Cardiologie.

În a. 2003 are loc formarea Centrului de Chirurgie a Inimii (director Anatol Ciubotaru, doctor habilitat în medicină) cu deschiderea a trei laboratoare științifice: Laboratorul chirurgia malformațiilor cardiace congenitale (șef laborator Oleg Repin, doctor în medicină), Laboratorul chirurgia viciilor cardiace dobândite (șef laborator Vitalie Moscalu, doctor în medicină), Laboratorul experimental. Actualmente activitatea științifică a fost acreditată în cadrul Secției Știință a Spitalului Clinic Republican.

Realizările științifice obținute de colaboratorii centrului în comun cu clinica din Hannover, Germania sunt apreciate ca pionerat științific în domeniul ingineriei tisulare pe plan mondial, fiind reflectate în rapoartele prezentate la congresele mondiale pe specialitate.

Pe parcurs au fost finalizate 8 proiecte științifice de valoare consacrate problemelor actuale în cardiochirurgie, inclusiv:

- evaluarea diferitelor tehnici de revascularizare chirurgicală în cardiopatia ischemică;
- elaborarea tehnicilor reconstructive în chirurgia valvulopatiilor dobândite;
- profilaxia și tratamentul insuficienței cardiace acute în operațiile pe cord deschis;
- problemele actuale de tratament chirurgical al complicațiilor mecanice după infarct miocardic;
- corecția univentriculară în tratamentul viciilor cardiace complexe;
- problemele protecției fiziologice a miocardului în timpul circulației extracorporeale, etc.

Experiența IMSP Centrul de Chirurgie a Inimii este recunoscută atât pe plan național, cât și internațional. Pe parcursul

Secvențe din sala de operații

ultimilor 20 ani au fost susținute 2 teze de doctor și 1 teză de doctor habilitat și realizate peste 250 de lucrări științifice despre care s-a comunicat la diverse manifestări științifice din țară și din străinătate (Germania, SUA, Australia, Canada, Belgia, Turcia, Rusia, România, Spania, Olanda), unele fiind publicate în reviste de specialitate (*Journal of Heart Valve Disease, Circulation, Journal of Thoracic and Cardiovascular Surgery, Interactive Journal of Cardiovascular surgery, Ann. of Thoracic Surgery, Romanian Journal of Cardiovascular Surgery, Грудная и сердечно-сосудистая хирургия, Бюллетень НЦССХ им. А.Н.Бакулева*) și în volume de rezumate ale lucrărilor prezentate la diferite congrese. În prezent mulți dintre colaboratorii Centrului sunt antrenați în activitatea de cercetare și lucrează asupra tezelor de doctorat.

Majoritatea medicilor din secțiile de chirurgie a inimii au făcut schimb de experiență și și-au perfecționat cunoștințele în clinici renumite din străinătate (SUA, Germania, Italia, Franța, Israel, România, Rusia, Ucraina, Lituania).

Pe parcursul anilor mai multe somități în cardiochirurgie au vizitat Republica Moldova și au efectuat o serie de operații complicate în comun cu echipele de chirurși autohtone. Printre ei putem menționa – dr. Haringer, A.Haveric (Germania), M.Diena, G.Cerin (Italia), R.Dion (Belgia), B.Medalion (Israel), B.Todorov (Ucraina) și alții.

Actualmente în subdiviziunile de cardiochirurgie ale a Spitalului Clinic Republican își desfășoară activitatea 42 de medici și 61 de asistente medicale, inclusiv 1 doctor habilitat în medicină, 9 doctori în medicină, 21 de medici și 16 asistente medicale de categorie superioară.

Sperăm că și în continuare chirurgia cardiovasculară în Republica Moldova va cunoaște o dezvoltare multilaterală, iar medicina se va bucura de o atenție sporită din partea statului și va fi finanțată corespunzător cerințelor contemporane.